

Piimäkuu
8. päiv
2017

Nummör
12 (388)

Leht mass 0,50 €

UMƏ LEHT

VANA - VÖROMAA RAHVAMAN KEELN LEHT

Breidaksi Arved: võrokõsõ võinu ütidsõ sõidukõrraldusõ är tetä

Kae lk 2

Mandoliine helü Humalistõ talon Loosin

Kae lk 3

Nigu spioonifilmin: kohvri lätsi vahetustõ

Kae lk 4

Kaikamäel opatas puud painutama

Et vannu mõistmisi alalõ hoi-ta, tetäs Karula rahvuspargin Kaikal koolitus, kon opatas puud painutama. Huviliidsi oppas Kihulasõ Meelis, kinkalõ miildüs rahvaperäline puu-käsitüü. Koolitus om 10. ja 11. piimäkuul.

Painutõdas luuka, vankri-ratta põuda ja riijalast. Pääle tuu saava huvilidsõ esi tetä söögikarbi.

10. piimäkuul saa viil meis-terdä ritsikpille ja kafalatsõ-piibarit. Pille tegemist võtt iist Jara Allan.

Puupainutusõ oppust tugõva Vana-Võromaa kultuuriprogramm ja keskkunnaammõt. Kõrraldas Karula hoiu ühing.

Teedüs ja kirjapandminõ tel 517 2646, lilian@karula.com.

Võrol peetäs akordionipito

9.–11. piimäkuul omma Võro liinan akordionimuusiga pää-vä. Muusigakoolin, kultuuri-majan, Katariina allee pääl ja Kreutzwaldi muusõumin om hulk kontsõrtõ ja opitarri.

Pidol astva kontsõrtõga üles Jõgeda Maimu, akordioniduo Langeprooni Mikk ja Zibo Henri, Laube Reet, Holmi Lars, muusigakuulõ opja ja oppaja.

10. piimäkuul kell 11 om Võro muusigakooli saalin nuuri akordioniste võikimängmine. Opitarriin tegevä tüüd festivaliorkestri, midä juhendas tunnõt oppaja-muusik Holmi Lars Roodsimaalt.

Teedüs: www.akordioniliit.ee.

Rahvakuunolõk Postitiil

Postitiil ütisesõ ettepanõkil kõrraldas keskkunnaammõt Postitiil luuduskaitisõ tulõvigulõ pühendedü avaligu kuunolõki. Kuunolõk peetäs Varbusõl suurõtiimuusõumin 9. piimäkuul kell 15.

Keskkunnaammõt om alostanu Postitiil (Liiva-Varbusõ suurõtiijupp) kaitisõ alt välläarvamisõ. Avaligul kuunolõkil and keskkunnaammõt vastussit tuu teemaga kõüdetüile küsimiisile.

Võro kerik uut annõtuisi

Timahava suvõl remonditas Võro Katariina kerigu torni ja edekülge. Remont lätt masma 113 000 eurot, parhilla om eelarvõst puudu ligi 30 000 eurot. Kerigu kõrdategemises saa anda rahha: SA Võro Katariina Kiriku Rekonstruerimise Fond, konto nr EE801010220245627225.

UL

[Eel]arvamispido tulõ jäl

RAHMANI JAN
jan@umaleht.ee

Kesk suvõ, 14. hainakuul peetäs Varbusõl suurõtiimuusõumi man maaha tõõnõ Kagu-Eesti [eel]arvamusfestival. Seokõrd plaanitas festivalilõ viis teemapaika kokko 15 jutuplokiga. Festivali juhtmõtõ om «Maa perrä ilm», miä and märku tuust, et tahetas saia maa-kultuurifestivalis.

«Muial tetäs liinakultuuri festivalõ, mi püvvämi midägi umalt puult noidõ kõrvalõ anda,» ütelf [eel]arvamusfestivali kõrraldamisõ vidäjä Rätsepä Ott.

«Miä om maakultuur, tuud mi õkva vällä ei ütelf. Tego om muutuva asäga. Siski mõistami mi seod laembalt, ku om perimõskultuur vai rahvakultuur,» selef Rätsepä Ott.

Kagu-Eesti [eel]arvamusfestivali või pitä Paiden peetävä arvamusfestivali noorõmbas veles. Et taa tetäs är inne suurt mõttõpito ja arotusõ all om ka asjo, midä inemise niisama uskva, hoitva kõrraldaja pido nime alos-tusõn sulgõ seen sõnna eel.

Esi asjo arotõdas mõttõpidol esi telke all. Noid telke kutsutas teemapaigus. Minkast viien teemapaigan kõnõlda plaanitas, tutvustas Rätsepä Ott.

1. Muna vai kana?

Kõnõldas kasumisõga kõüdetüst: kuis kassu tugõvambas, kuis kasumisõlõ mõtõl anda.

Jututeema: regionaal-

arõng, vahtsõ umavalitsusõ, kinkalõ nuu omma? Kuis olla parõmbalõ kõüdetü paiga pääl ja maailmaga (katõ tunniga Nuustakult Pariisi)? Kuis kogokunna saava esi asjo otsusta?

2. Öigõtpite Antsla

Kaias hindä sisse ja unistõdas. Kõigi teemadõ seen om hulk tiidmäldä asjo, minka tulõ rehkendä. Mitu arotusteemat om jõudnu päävõkõrda tuuperäst, et mõnõ asä omma siiäni tettü taasperilde.

Jututeema: Kas nakkami muutuma reservaadis? Määnest ütist tegemist vajja om, et mi Talnalõ alla es jäänu? Kas luudusõ mitundmuudu kirivüs om meile tähtsä vai lasõmi rämpsul üle pää kassu?

3. Süümine moro pääl

Lätt edesi arotaminõ hindä sisse kaemisõ ja hindätiidmise ümbre. Luuva mõttõga püütäs kõütä eeläst, täambäst ja hummõnist. Lubatas alternatiivsit faktõ ja muid täambädsõ ao vabaduisi.

Jututeema: Kas kimmä juurõ omma meile toes rändämissaoga harinõmisõ man? Kas kogokunna omma internetimeediä aol tugõvamba? Kultuur ja kardohk: kas vaimukultuuri tegemine või tuvva kardohkakakasvatamisõst suurõmbat tullu?

4. Maailma kõgõ parõmb külä

Huugu om saad ruutslaisi kampaaniast, kon nä otsõ hindäle ilma kõgõ parõmbat küllä. Om jo miiki olõmisõ põhas külä ja võinu märki nii, et ilma kõgõ parõmb külä om Võromaal.

Jututeema: Kuis maad noorõnda? Mitu tulõvast olümpiävõitjat täambäidsin maakoolõn kassu? Kuis süük and meile kimmäst julgõlõkit ja parõmbat tervüst?

HARJU ÜLLE PILT

Suurõtiimuusõumi pernaanõ Valneri Kadri mineväästasõl [eel]arvamusfestivalil. Timahavanõ suur arvamispido tulõ jälki Varbusõl.

5. Ilmanaba

Kõnõlõmi Eestist/Võromaa maailman. President ütelf ildaagu, et Rāpinäst saa pia ilma kõgõ parõmb paik. Samma mõtõl üteldi vällä ka presidendi ja [eel]arvamusfestivali toimkunna

kokkosaamisõl.

Jututeema: Määndsit viku võiva tetä kuraasi täüs ilmapästja? Mille paistus, et muial maailman om kõik parõmb ja ilosamb ku meil? Kuis om Kagu-Eesti Euroopa jaos tähtsä?

Orava valla küläpääväl tetäs pidoplats valla

SÄINASTI ENE

Inne jaani om Oravil iks peetü kodokotusõ ja küläde päivä, kohe oodõtas nii paiga-päälsit ku siist peri inemiisi. Seokõrd, 16. piimäkuu õdagu tege asä erilidsõ vahtsõ pidoplatsi vallategemine.

Vana laululava olf jo aastit katski ja pitõ sai õnnõ hädä-peräst pitä. Mõni aasta tagasi olf sääil ka palakahi. A sügüse sai valmis vahtsõnõ laululava, mille ehitämises kullu õnnõ valla uma raha.

Lavaedidse tandsuplatsi ja pinke jaos sai Piiriveere Liidri

projektiga rahha mano.

Riidi, 16. piimäkuu õdagu lõigatas kõgõpäält lint läbi ja sõs nakkas pido pääle. Vahtsõ pidoplatsi saava är pruuvi uma valla rahvatandsja ja laulukuur.

Eloliidsi vahenummõrdõga naarutas päältkajit Karisilla külätiatri naabrivalast. Tandsus laulva ja silmäillo pakva Kapriizi latskõsõ. Pito tugõ rahaga kohaligu umaalgatusõ programm.

«Teemi är!» talgõpääväl sai laululava kõrvalõ pistü ka lipumast ja sinnä otsa EV100 mastivimpli. Nii või taad päivä pitä Eesti Vabariigi sünnüpäävä tähistämise algusõs Oravil.

SÄINASTI ENE PILT

Vahtsõnõ laululava Oravil. Lava ja valmissaanu pidoplats tetäs tulõva riidi küläpääväl pidolidsõlt valla.

Näütemäng Kimmeli elost. 3. piimäkuul mängse Põlva liina harrastustiatri Põlva keriku näütemängu «Jumalasulane». Tükk kõnõlõs inneskidse tunnõdu Põlva keriguoppaja Kimmeli Jüri elost ja jumalatiinmisest. Kimmeli Jüri Georg (1899–1982) olf aastil 1945–1982 Põlva Püha Neitsi Maarja kogodusõ õpõtaja.

Näütemängo kirof dokustaatõ ja Kimmeli noorõmba tütre mälestüisi perrä kokko ja säädsõ lava pääle Villa Sirje. Pääõssa mängse Lutsu külä miis Rüttele Janno (pildi pääl). «Läts häste, istmiskotussõ oli täüs ja jäädi rahulõ,» ütelf Rüttele Janno pääle etendüst.

Kinkal seokõrd lugu nägemädä jäi, saa tuud kaia kesk suvõ, 23. hainakuul. Sis mängitäs tükkü vahtsõst säälsaman Põlva kerikun.

LUTSARI ANETI pit

Sõidu ütime kõrraldus avitas võrokõisil kokko hoita

Üteline bussiliiklus

BREIDAKSI ARVED
aokirānik,
võrguvārehti lōunaestlane.ee kokkosāädjā

Võro ja Põlva maavanõmb omma võtnu plaani luvva katõ maakunna pääle ütine asotus, miä nakkas bussiliine kõrraldama. Tuu piäs vahtsõst aastast nakkama säädmā, kostkotsilt kohe ja mis kellāol busi sõitva.

Siiamaani omma bussiliine kõrraldanu maavaltusõ, a et Tuumpääl om otsustõt maavaltusõ kipõstõ kinni panda, piät kiāki tuud asja edesi ajama.

Võron ja Põlvan om seo kevājā tuust hulga mērgotõt. Alostusõn paistugi, et egāiuts kaes esi, kuis edesi saa, a sis tulliva katõ maakunna päälgi ja vallavanõmba kokko ja panni maaha plaani naada õks ütenukuun bussiliinega õiõndama.

Riigivaltsusõ puult om antu kül soovitus, et Võro ja Põlva maakund andku bussiliine kõrraldaminõ üle Jõgõva ütistranspordikeskusõlõ, kiä piāssi nakkama sis kõgõ Lōuna-Eesti liinivõrku kõrraldama. A mi uma ei taha tuud kullõlda: kuis nā sääli Tarto takan iks tiidvā, kuimuudu meil tan kõgõ õigõmb asjo säädā om.

Hirm om kah, selle et koskil kavvõn om mõnõ Võro vai Põlva maakunna viirmäde liini kinnipanõgi otsus pallo kergemb sündimā ku paiga pääl. Tan tulõ ammõtnigõl inemiisile silmä kaia, ku midāgi muutma naatas.

Lõppjaaman om vaikus

Katõ maakunna bussiliine kokkopanõgi man om mu jaos kats päämist mõtõt. Ku märki nii, et suurtii omma üte paikunna veresoonõ, sis massina (auto, busi, veomassina, jalg-

ratta) omma veri, miä hoit organismi elon.

Ku läbikäimine jääs soiku, lätt ka elo allamäke. Piiri veeren eläville inemiisile om tuu väega häste teedā, et lõppjaaman om elo kõgõ vaiksõmb. Mõnõlõ tuu miildüs, a suurõmb osa lätt tuu vaikusõ peräst är mõnda suurõmbahe liina, kon omma korõmba palga ja rohkõmb ello. Võro ja Põlva maakunna bussiliine kõrraldamisõl tulõgi silmān pitā, kuis kavvõmba kandi inemise parõmbahe liikma saia.

Minevā nädāli aroti Võro tarvitajidõ ütisuise inemise töötukassa ummiga, et näütuses Võro Maksimarketie om maainemisel rassõ tüüle tulla. Viimāne buss sõit liinast vällā kellā 17 vai 18 aigu, ku puut om viil vallalõ.

Kuis saia Tartohe?

Tõnõ suur hädā om tuu, et Antsla kandist ei päse kuigimuudu Tarto liina. Ku näütuses Verska-Rāpinā puult sõit hummogu buss Tartohe, sis Antslast, mis olõ-i kah kõgõ väikumb külā,

lätt ülilikooliliina õnnõ ütõ buss päävān ja tuugi pääle lõunat.

Antslast saa hummogu Tartohe õnne ümbreistmisõga Võron, a tuu buss jõud Imājõõ viirde kell 9, ku tüüpāiv om ammu kiä pääle naanu.

Ku tahta, et inemise iks maal ellā saanu, tulõ näile anda mõistlik võimalus suurõmban liinan tüül kävvü. Võro maakunna olf timahava edimädsen kvartalin keskmāne kuupalk 927 eurot, Põlva maakunna 840 eurot, a Tarto maakunna 1140 eurot.

Tarto jääs ka edespite Võromaa inemiisi hindā poole tõmbama, a kuigi tulõ tuud asja nii säädi, et tüü peräst es pidānū umast ilosast maamajast Annõliina katõ tarõga kortinahe kolima, a saa ilostõ bussiga tüü ja kodo vahet sõita.

Kokko kõudet Võromaa

Võro ja Põlva bussiliine kokkopandmisõl om ka kultuurilinõ tähendüs. Nigu ma innembā kiroti, omma massina nuu, miä kats Võromaa maakunda peräst minevā aastasaa keskpaigan tettüt lakjaajamist jälki kokko kõitvā. Nigu umal aol kats Saksamaad.

Ärke naarkõ midāgi! Võrokõsõ omma näüdānū, et mõistva kõrralda umma laulupito, tetā umma muusõummi, anda vällā umma aolehte. Mille sis bussiliine ütē kõrraldaminõ piāssi üle jõu käümā?! Nii mi näütāmi kõgõpäält esihindāle, et olõmi ütõ rahvas, kes ei piä hindāle piire vällā mõtlõma. Avitas kihlkunnapiirest küll.

Mõtõlus

Kiä om kõgõ õigõmb maainemine?

Meile miildüs hennest tõnõkõrd maarahvas kutsu.

Aga kiä sis om põra tuu kõkõ õigõmb maainemine, ku maiu man omma lauda tühā vai jo maha lahut ja ennembite kardulinurmõ päält tulõ ennegi murru niitā?

Viimātsel aol om jäl üles võet tuu jutt, et suurist liinust tulõ asutuisi kontori maalõ kolida, sis saava maainemise ka tüüd. Tiāti küll, regionaalpoliitika, veeremaastumise vasta võitlõminõ, tüüturu parandaminõ... Jutus kõlbas muiduki palflu asju, aga kas tuust mõni tegu ka sünnüs, om esiasi.

Kui raadion mõnõ ao iist rahval kõlista ja kõigilõ kuuluta lasti, mea naa nuist plaanõst arvasõ, sis käändi arvaja jutu hoobis tuu pääle, et kas nuu, kiä maotokussõn elāse ja kohegi liina tööle käävā, omma õks õigõ maainemise, ku nail aiakraami meheste maha pantu ei olõ ja na pääle kassi ja pini elājeid ka ei pea...

Elu om näüdānū, et enāmbüisi tulõ maainemisiil õks liina tüüle kävvü, ja enāmbüisi uma autuga. Aga et kiä sis om maainemine ja kiä ei olõ?

Üts sõnakas proua hõigaas läbi telefoni raadiodõ, et timā näkk üte liina suurõn poodin hirmsat asja: küläst suurõt puuti tullu pere osf latsilõ säält süümises porknõid! (Mõtõlõ jah, ku hirmsa asi, olõs paremb limmu-naati vai nuid keemiat täus kardulilistikuid ostunu!) A proua pand halvast tuud, et misperäst tuu pere esi porknõid ei kasvata...

Jo tuu arvaja esi ka konagi lats om ollu ja vast omma taal hendälgi latsõ ja latsõlatsõ, a taal lätõ vast suurõ ähmiga meelest ärä, et porknõid miildüs latsilõ süvvā sis, ku naa peenükese ja magusa omma, a umbõs hainaas omma naa päkäjämmütse ja veidü joba tuima.

Kiä tuu sis porknõid säitse kõrda maha pand, et terve suvi nuuri ja mahlatõid võtta om. Sis saatki latsilõ säänest kraami turu päält vai poodist ja kas tuu nüüd määnegi patt om.

Meil om muiduki ka nuid peris maainemiisi, kel ilma-du nurmõ täus külvet ja maru palflu egasugutsõid elājeid. A halv mõtõldagi, naide hulgan om sääntseid, kiä uma elājelooma nädāliis sõõmālda-joomālda unõtasõ, lambõil paksu villa sisse koolda laskva.

Kiä naa sis omma? Ja kas om nii hirmsadõ vaija inemiisi tuu järgi sordi ala panda, ku palflu ja medā naa maal ellen kasvatasõ, ku naa muidu kenā ja abivalmi omma, tõnõkõrd ka naabrast vanainemise iist poodin ja apteegin käävā. Ja ku naide pini vai kass häste sõõdetü om ja ärä hirmutõt ei olõ.

NÕLVAKU KAIE
Harglõ kihlkunnast peri

Kõgõ õks kipõ ja kipõ

Pallo om Vinne numbriga massinit mi kandin ümbre sõitman. Arvada turisti, puhkaja. Mõni rikkamb mi maa inemine om kah reismā lānnū – Kreekahe vai jummal tiid kohe. Tuu tähendās, et suvi om tulnu.

Väega kipõstõ käve kevājā timahava är. Es tulõ, es tulõ, es tulõ, sis tull ja kattõ niisama ruttu. Nigu üleüü olõs puu lehte ja viläpuu häitsemā lānnū, ja õkva tull ka tuul, miä häitsemē lakja puhk. Kevājā olõs nigu inemiisi päält opnu, et kõgõ piät kipõ olõma.

Kõnõldas, et kipõs om elo lānnū esiki väikun uimatsõn Tarto liinan. Aastit olf sääli sääne kommõ, et kõik ürituse, miä vällā kuulutõdu, naksi pääle 15 minutit ildampa. Tuud kutsuti akadeemilidses veerāndtunnis, lühembālt lihtsāle akadeemilidses. A no ollõv niimuudu, et alostõdas täpsele. Esiki veerāndit tunni raadsi-i inemise ināmb maaha mõfota.

A mõfotamist om vajja. Tuu and tühāsnaanulõ inemisele vahtsõt vunki mano. Telefõnnõ ja muid massinit jo kah laaditas. Esierānis hää aig niisama ümbrevahtmisõs om suvi. Nakkami sis kipõstõ pääle, ärmi lasõmi suvõl iist är juuskõ.

RAHMANI JAN
Uma Lehe päätoimõndaja

UMALEHT

Tulõ vällā egā katõ nädāli takast neläpäävā.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Mõfovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja:

Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja:

Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja:

Laivi Org, laivi.org@wi.ee

Latsinuka toimõndaja:

Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Vällāandja: SA Kultuurileht, kl.ee

Tellimine: Express Post AS, tellimine.ee

Kochi Triin: tahas pakku kullõjilõ kõgõ parõmbat

Kochi Triin om Võrolt peri tunnõt koorijuht. Timā kolm kuuri tulõ seo nädālivaih Võromaalõ. Kõnõldas andas riidi, 9. piimākuul Võro kultuurimajan Kannel ja puulpäävā om laulupäiv Sulbin. Triin kõnõldõs tsi-pakõsõ koorijuhis olõmisõst ja muusiga täāmbädses saisust.

Māēne inemine piät olõma, et koorijuhis saia?

Edimāne asi om muidoki musikaalsus, tuust ei saa müüdā minnā. Koorijuhi tüün tulõ kasus, ku mõistat inemiisiga läbi kävvü ja ei pelgā inemiisi, suurt hulka inemiisi. Seod ei saa koolin oppi ja seod näet sis, ku tüüga periselt kokko putut.

Miä minno pututas, sis ma esi ei arva, et ma olõs väega vallalidsõ loomuga. Tsipa ma esiki pelgā suurt hulka inemiisi.

Kuis sa hindā kotsilõ esi ütlet: māēne koorijuht olõt?

Edimāne asi, mis ma esi ütlet, om nõudminõ. Nõudminõ esihindā käest ja tõisi käest. Seod ei olõ kõigil inemiisil kerge vällā kannata, a ku tahat kõgõ parõmbat tulõmit, sis tuu nimel tulõ tetā kõgõ parõmbat tüüd. Tuu ei olõ tuuperäst, et ma lihtsāle olõ nõudja. Muusiga, midā ma tii, nõud mu käest ja ma piä säält edesi minemā.

Kiä vai miä om sinno säänds muusigainemises kasvata-

ZIMMERMANNI KALEVI PILT

Kochi Triin 3. Umal Pidol.

nu? Oppaja, iinkujo?

Mu perekunna ja lähembān suguseltsin ei olõ muusikit. Ammõdi poolõst kimmāle ei olõ, ja esiki noid, kiä umast aost tegevā, ei olõ. Om huvitav, et ma olõ seo joonõ pääle trehvānū. Kõgõpäält ma ütlet aituma umalõ imāle, kiä minno muusigakuuli vei. Ku ma seod haridust ei olõs saanu, ei olõs ma ka edesi lānnū.

A ummõtõ olõ-i muusigakuul seo, miä minno periselt muusiga mano juhatanu om. Innembi iks keskkoolist sai seo pisilāse külge. Kõgõ ināmb

olõ ma tenolik umalõ oppajalõ Aropi Erjalõ, kiä olf nuur oppaja, ku mi kuuli tull, ja kiä tävveste hullult ägedālt nakaš tüüd tegemā. Tulli koori ja koorilaul sai tähtsās. Sis ma löüdsõ seo aša hindā jaos ja tundsõ selgele, et ma taha ka seod tüüd tetā. Erja võtsõ mul käest kinni, tõi minno Tartohe Elleri kuuli ja tekē minno mu tulõvadsõ oppaja Uibopuu Vakega tutvās. Edesi lätš kõik umma rata pite ja minno ei olõ kiāki pidānū seo tii pääl sundma. Ma ei kujota ette, et võinu elon midāgi muud tetā.

Seokõrd tulõ su kuurõ laulupäiv joba kümnes kõrd. Kuis taa tekkü?

Vahapääl saava suurõ traditsiooni alostusõ kogõmadā. Edimāne kolmõ koori kokko-saaminõ olf hoobis Abruksa saarõ pääl. Ütel lauljal olf sääli suvõkodo. Ku seo olf ütõ kõrd är olnu, saiva kõik arvu, ku armsa om, ku laulja kõik kokko saava. Ja et mul olf kah olõman sääne kotus, kohe inemiisi kutsu, tull mõtõ, et teemi viil ja kaemi, kuis seo asi Võromaal olnu. Määnestki umma rata pite seo lihtsāle lätš nii – jo sis olf nii hää, ja mu käest küsiti egā kõrd, kas läämi ja teemi.

Kas laulja tulõva hää meele- ga Võromaalõ?

Jaa. Võromaa om inemiisi jaos põnnõv kotus, esierānis noilõ, kiä olõ-i siist peri. Võromaalõ tuldās häämelega. Mul omma üliopilaskoori, kipõ sessiaig, inemise tahtva kõrras liinast är tulla ja hinnāst mõnusalõ tunda. Ma kimmāle ei aja näid vitsaga siia.

Seo aasta tiit Võro kontsõrdiga kumardusõ Veljo Tormisõlõ. Mis om Tormisõ loomingu- säänest, midā tähtsās piät?

Tormis luujana ja timā loomingu om mullõ üleni tähtsās. Seo sõnomiga, midā ta muusikan edesi and, om ta minno pututanu nii sügāvāle ja nii

põhani, et ma tunnõ tarvidust kamanda timā loomingu- ga. Tä om uurnu mi vanõmbat rahvalaulu ja tuuga om tä hoitnu elon traditsiooni, miä om olnu mi rahvalõ umanõ, a miä täāmbā ei olõ väega ellāv kommõ. Tormis hoit seod mi jaos kõik aig päävākõrral, mi saami aimu lānnū ao kombist. Tormis tund nii sügāvāle mi rahva traagikat ja õnnõ, tā om mälu hoitja.

Kas eestläse omma laulurahvas?

Vallus küsimüs. Jah, muidogi, meil om pallo kuurõ. Seo om häste. Häädsõ üle võis vahapääl mõtõlda ja mõnikõrd ka vaiõlda. Kas egäsugumanõ koorin laulminõ om tuu, mille üle mi uhkõ olõmi? Seo, et meid laul koorõn pallo, om väega hää, a tsiht võinu olla suurõmba kvaliteedi poolõ.

Midā soovit Uma Lehe lugõjilõ?

Kõgõpäält ma soovita. Soovita tulla Võrolõ kontsõrdilõ. Säane kontsõrt om olnu mu tahtminõ pikkā aigu. Mõtli, et kunagi tahas minnā umma kodoliina ja pakku tuud, midā ma tii. Mul om süāemest hää miil, et ma saa taad no tetā, ja tahas kõgõ parõmbat pakku.

Suvi om tulõman. Ilosat suvõ ja trehvāmi, näütuses Võro liinan!

Küsse RAHMANI JAN
Tävven pikkusõn saa intervjuud lukõ Uma Lehe kodolehe pääl.

Mandoliine mäng Humalistõ talon

RAHMANI JAN

Püimäkuu edimäne pühapäiv Vahtsõliina kihlkunnan Loosin Humalistõ talon. Kokko om tulnu katskümmand mandoliini mängmise huvilist. Peris alostajilõ oppas rahvamuusik ja «untsakas» Põlder Jaanus tuud, mis pill om mandoliin, kuis tedä käen hoita ja kuis mõni lihtsamb lugu pilli seest vällä meelütä.

Kolmõ aasta iist valisi Mägi pere umas kodos Humalistõ talo Loosi külä lähkül. Tulti är Tafnast. Pernaasõl Siiril om juuri Võromaal, a ega nä inne suurt taast kandist es tiä. Periselt siä elämä meelüt Mägi perre vaiknõ kotos luudusõ seen. Ja aoga kasunu suuv maalõ elämä tulla.

Opja kutsutas tarrõ ja säetäs tsõõri istma. Kesk tarrõ om unik pillikottõ, kon seen esi suurusõga mandoliini. Oppaja Jaanus kõnõlõs, mis pilliga om tego. Tulõ vällä, et mandoliini keele pandas sammamuudu timmi nigu violi uma. Ja et mandoliini võiva takast olla kumõra vai sirgõ. Ja ku mandoliini Ameerikalõ jõudsõva, naati sääl tegemä kõvõmba helüga pille, et nä bandžo helü seest vällä kostnu. Noidõ mandoliine nimi om bandžo-killer. Ärelämises tege peremis

Mandoliiniopmisõl om huug seen.

Priit arvutiga tüüd. Tä tüütäs ütten Soomõ pangan IT-arõndusõ pääl. «Omma mõnõ päävä, ku käü Tafnan, Riian vai Helsingin, a inämbüse asju saa kotost är tetä,» seletäs Mägi Priit.

Kontrolli majan!

Pilli omma viil kotin, ku ussõ vahelt pist pää sisse rahvakultuuri ašatundja Pau Maie. Kontrolli omma tulnu, käü kahhin läbi osaliidsi päie. Nii omgi: projekti rahastaja kaes üle, kas kõik om iks nü, nigu vällä lubatu. Paistus, et om.

Humalistõ talon om varrampa tettu paar kontsõrti. 18. püimäkuul tulõ järgmäne: üles astus akordionimängjä Bartosiki Tuulikki. Pererahvas märgotas,

et päält kultuuriprogrammi om tähtsä, et midägi vahtsõt oppi saanu. Tuuperäst om ette võet ka täämbäne mandoliini opitarõ. Edesi plaanitas oppi ka muid mõistmisi, miä vanõmbit tiidmiisi avitasõ elon hoita.

Pilli võetas kottõ seest vällä. Paarikümne pilli timmisäädmine ei võtati tiid mis aigu, ku opnu miis häie riistuga tuud tege. Egäüts tinistäs veidükese. Larm lätt suurõs.

Loosi seldsimajan oll ildaaigu mõttõtalos. Sääl käüti vällä hulk häid mõttit, midä tetä, et tan kandin inemiisl rohkõmb ütitsit tegemiisi olnu. Plaani omma suurõ: tahetas tetä külähäll, naada mängmä koroonat, plaanitas

ütist hindäliigutamist.

Edimäne lugu om tähistü lugu. Tuu, minka inglüse keelen tähti opitas. Luu opmisõ man säetäs paika, määndse sõrmõga määndse vahe kinni vaotama piät. Opja omma taipasa, ütenukuun mängmine tulõ joba vällä küll.

Kinoõdagu tulõva tagasi

No mängitäs joba «Savikua vinläse» luku. Alostusõn aig-ladsõmbalt, a pia lätt lugu kipõmbas. Paistus, et opja võtva oppust häste vasta. Oppaja kõnõlõs vahelõ mõnõ nala ja seletäs, et egäsugusit nippe saat internetist nätä. Ka peris alostaja saava säält oppi.

Seost isipääväst naati Loosin

RAHMANI JANI PILDI

Mägi Siiri ja Priit uma kodotrepi pääl. Pini kaes kah sääl takast.

kinno näütämä. Nii, nigu vanastõ, om kinopääväs isipäävä õdak. Tettü om ka mälomängu, küläpäivi. Toimõndõdas rahvamajan. «Tomsoni Viive om aastit Loosi kandi kultuuriello vidänü, proovimi tälle abis olla, anda uma osa,» võtt Mägi Siiri kokko seo kandi perämädse ao kultuuriello heränemise.

Mandoliinioppusõ perämäne lugu om Ukrainast peri «Kolo-meika». Nakkas joba minemä. Juhendaja julgustas rahvast:

tekke mandoliiniorkestri är! Päämine ollõv tahtminõ ja julgus pääle naada. Näüs noh, kas tan, Humalistõ talon, külvet seeme ka villä kandma nakkas.

Eesti Vabariigi sünnüpääväs säetäs kokko raamatut Loosi kandi talomaiust ja inemiisist. Koratas paikkunna pilte ja juttõ. Kel om midägi kõnõlda-saata, andku julgõlõ Mägi Siirile teedä: tel 5648 0151 vai siiri@mons.ee.

Vana pilt kõnõlõs

PILTI OM PERI VANA-VÕROMAA KULTUURIKUA MUUSÕUMIST

Uma püünega ülesastminõ

Täämbädse pildi pääl om Võro maakundliku kultuurimaja estraadiorkestri Juurika Hendriku juhatusõl. Astutas üles 1947. aastaga suvõl Antsla kandin edimädse ütismajandi tüütäjile.

Välakontsõrtõ jaos oll orkestril ütenuvidämises ümbre säet püüne ja auto kastist tetti kipõstõ ülesastmisõ lava. Veomassina Opel-Blitz tõi Krulli Aleksandri orkestrilõ 1947. aastaga radokuul sõasagi laost Köningsbergi lähkül Istenburgist.

Orkestri majand kooni 1947. aastaga mahlakuuni hinnäst esi. Edesi läts orkestri kultuurimaja ala ja Krulli Aleksandrist sai kultuurimaja direktri. Võro kultuurimaja oll vabariigi edimäne kultuuriasotus, kinkal

uma auto.

Seo pildi tekk Krulli Aleksandri esi. Timä härmoonik, midä tä orkestrin mängu, om pildi pääl auto all häädkätt nukan. Krull oll ka orkestri vidäjä.

Pillimiihi iin om märk KKK. Võro gümnaasiumi päivil 1940. aastagal pand Krull kokko aoviidüsmuusiga trio KKK – Koemets, Krull ja Kasak.

Ildampa läts ansambli suurõmbas. 25. püimäkuust 1944 naas ansambli Kandlõ tiatri man tüüle ku estraadiorkestri. Sääl mängu edimält Krulli Aleksandri, Lainemäe Rein, Käspere Helmut ja Kangeri Villu. Ansambli märk jäi alalõ 1950. aastidõ alostusõni ja ka lava-auto tiinse orkestrit viil mitu aastakka.

RUUSMAA ARTHUR,
Vana-Võromaa muusõummõ
päävarahoitja

Seto Folk – muusiga- ja matkapido

LAANEOTSA ANNELA

16.–18. püimäkuul om Verskah ilosa Örsava järve veereh muusiga- ja matkapido Seto Folk.

Muusiga- ja matkapido kaes timahava mõtsa poolõ. Päält hää muusiga ilosih kontsõrdipaiguh uut väikumpi folgi liidsi meeelperi tegemiisiga latsiala. Märgotaja löüdvä kimmähe üles moroülikooli, filmisõbra saava ehtsah jurtah häädmiiit tunda soomõ-ugri filmifestivalist ja roidõlda tahtja võiva minnä mõtsa.

Pidolõ tamos tulla kõgõ perrega, tegemiisi jakkus kõigilõ.

Matka päivä ja üüse

Seto Folgi põnnõv matkaprogramm, koh om päält 20 matka, kuts kaema Setomaa mõtso imeht ja rikkust. Ütekuuh avastami Verska luudust ja maastikku hainajuurõ, päkädsi ja puiõ latvu korgudõ uudishimolidsõ pilguga.

Ütskõik, kas olõt väke täüs roitõlõja, rahulinõ edesiminejä vai tiidmiisinaläh matkasell – kimmähe lövvät folgil hindäle meelelidse viisi mõtsaga jutu pääle saia.

Matkal saat kävvü nii päivä ku üüse. Saat är tunda järve helle, livvõlda järve pääl vai sis kävvü kultuuriluu-matkal Setomaa aoluulidsi paiku pite. Matku om esisugumadsõ mõtsatundmisõga folgiliidsi-

lõ. Suurõmba seiklejä saava näütüses otsi tsihilõudmise kontrollpunktõ, vähämbä folgilidsõ jäl uuri, määndse kasvu kasusõ üte ruutmiitre pääl, ni kaia järvi ja lumpõ tsiilokõisi eläjit mikroskoobi all. Matkaprogrammih saa püüdä üüse mutukit ku kävvü aoluulidsil retkil Põha- ja Lõunalaagri rato pääl.

Soomõ-ugri filmi jurtah

Seto Folgil saa kaia soomõ-ugri filmitegijide filme. Tuud saa tetä tävveste esierälidseh kinosaalih, eräle festivali aos üles pantavah jurtah. Filmi omma peri mine-

väidsi aastidõ soomõ-ugri filmifestivalõ (FUFF) filme hulgast. Filmikaemist juhatastõ sisse mitmist rahvuisist FUFFi vabatahtliku – mari, eestläse, ungarlasõ jne.

Filmi tuu Seto Folgilõ soomõ-ugri filmifond SUFF.

Muusiga haard üteh

Muusigaprogramm om timahava esieranis kõütvä.

Et Seto Folk om riikevaihõlinõ muusigapido, sis ärke jätke tarvitamada võimalust seost rikkusõst ossa saia. Timahava om muusigaprogrammih ülesastjtit, kiä käändvä folki jazzis, rokis ku

ka tekno. Värskit muusikat ja tsipa mõtsa poolõ olõmist pakva laulja ja pillimehe nii festivali kodokandist Setomaalt ku üle kõgõ Eesti. Kavvõmba külälise tulõva Soomõst, Ungarist ja Gruusias.

Kontsõrtõ tetäs mitmõ lava pääl üle kõgõ festivaliala. Päälava om seekõrd Verska lauluplatsi pääl, tõõnõ lava Seto talomusõumi kafa-koplih ja mõtsalava festivali keskkotussõst tsipa kavvõmbah Örsava järve veereh. Viil tege õdagist ussõ valla vana söõgitarõ, koh pidoliidsi uut üükclubi, ja kats kontsõrti om puulpäävä ka Treski küünüh.

Joosun tsumadan

VÄLJANDU ELLEN

Elo om parhilla sääne, et loet-kullöt uudisit, kon inämbähe iks röövitäs, varastõdas vai kogonistõ lüvväs maaha. Naksi sohvanukan mõlguhtama, ammu's tuu ausa aig ollgi. Rehken-di vällä, et pia 50 aastakka tagasi, ku luvvavars ussõ iin viil tabalukku tähend'. Parhilla ei usu jo ütiski, et läät söögipuuti ni jätät liisna kodina lavva pääle uutma. Tsumadani kah. A nii tetti viil minevä aastasaa 60ndil aastil.

Ütekõrra lätsi ma lõuna-vaihõl taahasamma keskliina Edu puuti. Mul oll sälän tummõt samblõrohilist värmi mäntli, ni tuuga ilosahe ansambliin säänesama rohilinõ tsumadan vai käekott. Panni poodi iinotsan tsumadani lavva pääle, õnnõ tengelpunga haari ütten, ni lätsi müügisaali kraami ostma. Tuu pääle es kulu kavva aigu, ega sis olõ-s ostminõ

KOHA PRIIDU TSEHKENDÜS

sääne etendus nigu parhilla, et plekkmusa rüük hirmkõvva, kaubarioli ägisese tavaari all ja kirivä värmi tegevä silmänägemise segätses. Ostatki kokko rohkõmb, ku vaia olõssi.

Leib-sai traatkorvin nigu niuhti, olli joba lavva man, haari uma tsumadani, et panõ

tengelpunga sinnä. Hiitü är, võõras värk vahis vasta. Ega mul suurt kahlo olõ õs, nõnärätt ni huulõpulk, a kodovõti jo kah kaotsin. Tsusksi kätt sügävämpä, löüdse dokustadi, kon nimi ni aadrõss pääl.

Joba etemb, kõik kõrran, vaia õnnõ kipõn detektiivitüüd tetä.

pant naisoppaja, kedä ma pelkisi. Sai timä iih, nika ku tä mu segädse jutu katkõst. «Ma tiia kökkõ! Ku ütškõrd naasõ võtat, kutsu minno kah pulma,» üteli tä läbi naaru.

OLESKI VILLEM

Veere pääl

Söögipoodin küsse hää tutvva, kes joba ammu Võromaal ei elä, kon om veiniriio.

«Sälä veere pääl,» rehksi ma käega saina poolõ. «Olõs pidännü taipama, tan Võromaal om jo kõik veere pääl,» üteli tutvva juhatusõ iist tennäten.

TOSSU TILDA

Teritedüisi suusõga olümpiäle

Kuuli raadiost, et viil ütessä kuud inne talvitsit olümpiä-

mängõ olõ-i Haani suusatiimil määrdemihi. Nuu omma mehe, kiä pandva suusõ ala tavoti muudu asja ja sis triikvä tuud niikavva, ku tsärisemä nakas ja suusa häste niilbõs saava.

A vahepääl nurisõsõ iks suusataja spordireportirilõ, et suusa olli halvastõ määridü. Vast pidännü pressravvalõ rohkõmb kuuma andma?

Nüüt omma Haani tiimi iistvidjäjä vahtsõ nõksu vällä mõtõlnu. Suusõ naatas hoobis teritämä nigu vissraudu. Tuu jaos om palgatu Eesti kõgõ kõvõmp uisutaja Alusalu Saskia, kiä iho suusa teräväs ja oppas mehe visselemä.

Tuust es saa ma õnnõ arvo, kas noidõ teritedüisi suusõga saa ka lumõ pääl sõita vai piät nüüt suusaraa ka iäst olõma?

MUDA MARI

Eesti-Kreeka toro

Istu kolmandat päivä Kreekan Pargan ja taha kodo tagasi. Es olõ taa mu mõtõ, pere oll välõnõ ja tahtsõ puhada, rabõli sõs veiduke-se rohkõmb ja osti üte odavambat sorti reisi.

No istu ja tii tüüd. Uma Lehe jutt, sõs RUITLASÕ OLAVI, Kukumäekene tõsõs puhkusõnautja

RUITLASÕ OLAVI, Kukumäekene tõsõs puhkusõnautja

peediaga tagaotsa pühki ja sõs tuu torost alla laskõ, tuu lätt ja lubisõs torrõn nigu kipõ 4G internet. Inemiisile om vaia Eestin eduluku. Ilm om kõik aig sitt, tüüjõumassu omma suurõ – säänsen olokõrran ei mas-sa üttegi hääd asja katõ silmä vaihõlõ jättä.

Ku mul täambä tüüst vapa aigu jääs, lövvä viil midägi Eesti kassus – tuu jaos ma olõman olõgi, et ummilõ inemiisile veiduke-se luutust anda.

Eelä oll mere veeren määnegi uudisõsõõgipido. Lava oll pistü pantu, kotusõpäälne ansambli mängse tüüpilist Eurovisionilt välläadamisõ muusikat, nigu Koitu ja Laurat, a kreekaperäst. Kõik pidosüük oll prii, õnnõ pala olli väiku – võiuulevä ja piiragu umbõs 3 x 3 ruutsentimittret – ja juuk oll kah kõgõ väikumban plastmasstoppsin, midä ma nännü olõ.

Es lääki kavva, ku näi edimäst eestläst. Sääne suurõmbat sorti vanõmb herr, tull ligi, üteli tere ja nimmas, et tege joba nelländät tsiiru, a kött om õks tühi. Kuigi hää ja kodonõ tunnõ tull. Kriik-läse lustva ja naardva, a eestläne om realist – mis sa õks sita mängu man hääd näko tiit.

Olõk pääle, võta järgmäse tüü ette. Pere läts vii viirde, tujo parõmbas. Vesi om vaivalt 19 kraati, las lustva sääl maahajautunu supi seen...

pallo viil, et sääl auto es liigu. Tõõnõ juhusest olõ suurõ liiklusõga kotussõ pääl. Mu tutvva miis naas üle sõiduti minemä. Ülekäiki es olõ, jalgratas tull kavvõst. Miis mõtõl, et jõud üle. A elektrimoodoriga jalgratas tull ilma helüldä, joba ollgi jalamehel kundsan. Vai-valt sai iist är karata...

Miis üteli, et timä nuurusaol olli jalgratta registreeritü ja rattidõ külen oll kell. Ku kell nüüt omgi, ei tsiristä sedä huupi kiäki. Miis arvas, et ainumanõ päsemine olõs taadõkaemisõ piigli jalamehel. Niimuudu tiiasõ õgõl aol iist är paeda. Parhilla nuputas miis hoolõga ja kuts tõisigi Tatika Jaani anniga vällämärgõtajit säänest turvavidinät vällä mõtlõma.

Jalaga astõn ja ratta sälän sõitõn

Tutva miis kõnõl, kuis tä Võro liinan kats kõrda pidi jalgratta ala jäämä. Kõgõpääl ilosal suvõõdagul, ku tä astõ kodo poolõ. Tii oll küländ lagja, a keskelt konarligandõ. Tuuperäst hoif miis veere poolõ, mis oll sille. Äkki käänd täst sälä takast müüdä jalgratas. Tuu jalgrattamiis naas jakaküjät hirmsalõ sõimama. Timäl oll kipõ minek puuti, mis olõs inne kinni pant. Tii pääl tilbõndaja ulli peräst jääs tä õllõpudõlist viil ilma. Vet es taha timägi uma pohmelliga tii keskpaigan sõita, pallo parõmb oll sille viirt pite edesi liiku. Tollõ tii kotsilõ ni-

Vussilännü külä pääl käimine

Tullimi poiskõisikooriga esinemäst. Jõudsõmi intrahe ilda, kotost koolihkätijä pidimi kah är jaotama tarri vahel. Kellelgi tull mõtõ minnä tõsõ kõrra pääle tütrigõ mano.

Lätsimi kõgõ suurõmbalõ tarro, kiäki pandsõ tulõ palama. Iistlaulja kisksõ tütrigõl tekke päält. Tütrigu karksiva üles ja naksiva vasta ründämä. Tooli lintsi, lagi rappu, tütrigu kiljati tävvest väest.

Äkki kuuldu trepist üles juuskva oppaja mõrgamist: «Oinakari, ütse kah ei anda rahhu!»

Poiskõsõ säeti saina viirde ritta nigu surmamõistõdu. Nime kirotoði üles ja kästi järgmine päiv klassijuhatajalõ är kõnõlda. Klassijuhatajas oll ildaagiu

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee.

Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

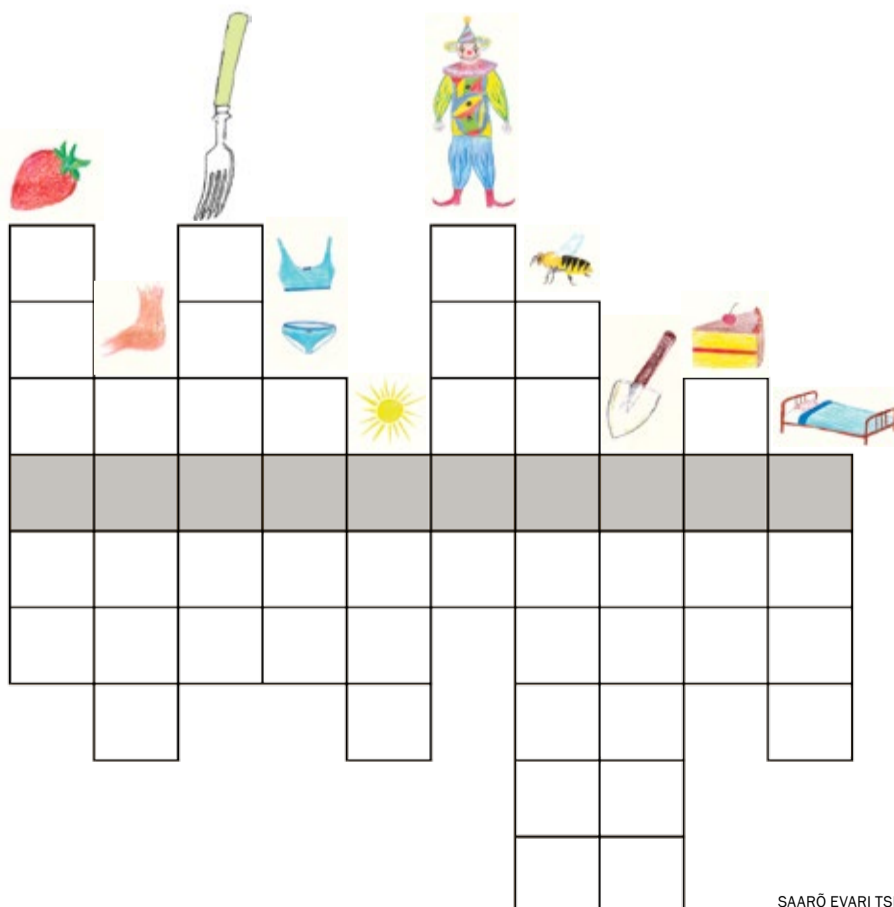
Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai plaatõ.

Latsinukka tugõva' Võro Instituut ja Võro selts VKKF.

Mineväkõrdnõ vastus oll': KUNNAKAPSTAS

Avvohinna saa HEINMETSA HANNA (14) Kõllõstõ vallast.

Ku tiit ristsõna õigõhe, saat teedä', miä nakaas õkva latsil pääle.

SAARÕ EVARI TSEHKENDÜSE

Loe' võrokeelitsit TÄHEKEISI: www.digar.ee/arhiiv/et/periodika?id=1643

Kuuluda

Juunikuun omma KÕIK Eesti lipu ja vimpli 10% odavamba! Telli veebipoodist: lipuvabrik.ee. Kauba saat kätte 24 tunni/1 tüüpääväga.

Konditsioneeri-lämmäpumba (õhksoojuspump) paika pandminõ 150 eurot (kooni 5 meetrit torrõ). Tel 5656 2191 (Kalev).

Teemi elektritõid. 5205 016.

IHAMARU KÕIVUALUTSE LAADAPÄIV
Rahvalik laadapäiv Postiti pääl.
Siist lövvät kultuuri ja innejaani-kauplõmist!
10. Juunil
Kuis ütten lüvvä ja muud teedüst saa: www.ihamaru.eu 5136470

Telli Uma Leht Võromaalt peri sõbralõ, tutvõlõ vai sugulasõlõ!

6 kuud – 6 €, 12 kuud – 12 €, e-ärvõ püsimmäsuleping 0.85 €. Telli saa ExpressPostist: tellimine.ee/umaleht vai postkontorist.

Vällämaalõ 12 kuud: Euruupahe 129 €, kavvõmbahe 143 €. Telli saa: ajakirjandus.ke.ee.

Ku tellit leht olõ-i postkasti tulnu, andkõ teedä SAIõ Kultuuriileht: marika@kl.ee, tel 683 3133